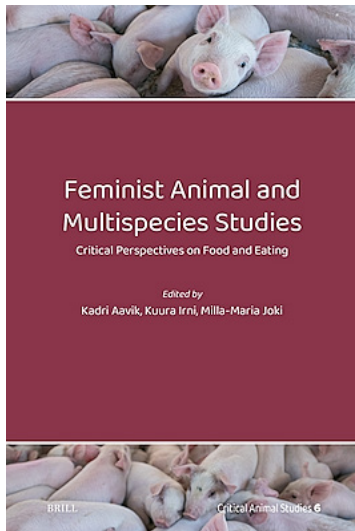

MITÄ EKO-FEMINISMI JA KRIITTINEN ELÄINTUTKIMUS TARJOAA SUOMEN RUOKA-KESKUSTELUUN?

Kadri Aavik, Kuura Irni & Milla-Maria Joki (2024) (toim.)
Feminist Animal and Multispecies Studies – Critical Perspectives on Food and Eating. Leiden: Brill. 399 sivua.

Kadri Aavikin, Kuura Irnin ja Milla-Maria Joen toimittama artikkelikokoelma *Feminist Animal and Multispecies Studies – Critical Perspectives on Food and Eating* edustaa uutta ja tärkeää ajattelua ajassa, jossa suomalaisten ruokailutavat ovat nousseet laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kriittinen feministinen tutkimus eläintuotannosta, kolonialismista ja globaalista työnjaosta tarjoaa tärkeää tietoa matkalla parempaan. Toimittajat toteavat teoksen johdannossa, että kriittisen eläintutkimuksen alkuperäinen tarkoitus on ollut yhdistää ekofeministinen tutkimus, intersektionaalinen tutkimus ja eläintutkimus uudeksi alaksi. Toimittajat toivovat, että he voivat kirjallaan olla osallisina myös eläinaktivismissä.

Ekofeminismi ei ole valtavirtaa sen paremmin suomalaisessa kuin eurooppalaisessakaan sukupuolentutkimuksessa. Feministifilosofi Rosi Braidotti on kuuluisasti käsitellyt luontoa ja eläimiä lukuisissa teoksissaan. Myös Donna Harawayn ja Karen Baradin pohdinnat aiheesta ovat laajasti tunnettuja. (Muut) ekofeministit, joilla on antikolonialistinen ja ekologinen fokus ja jotka kirjoittavat esimerkiksi maataloudesta, eivät ole saaneet samankaltaista huomiota. Klassisiin ekofeministisiin ajattelijoihin kuuluvat esimerkiksi Vandana Shiva, Maria Mies

ja Val Plumwood, jotka kaikki käsittelevät maailmantaloutta kokonaisuutena ottaen huomioon alueet etelässä, johon kapitalistinen tuotanto on keskittynyt, sekä kulutusyhteiskunnan rikkaassa pohjoisessa.¹ Shivan, Miesin ja Plumwoodin ajattelu ja tutkimus keskittyy aatemaailmaan tämän järjestyksen takana ja tutkii sen seurauksia. *Feminist Animal and Multispecies Studies – Critical Perspectives on Food and Eating* jatkaa Shivan, Miesin ja Plumwoodin viitoittamalla polulla, vaikka maatalous saisi olla teoksessa vielä näkyvämmin esillä.

Antologia rakentuu kuuden alaotsikon alle: maantieto, rajat ja suhteellisuus, neuvottelu riippuvuudesta ja hoivasta, koulutuksen potentiaalin tarkistaminen, transformaatiot ekofeministisessä teoriassa, veganismi ja vastustamisen mahdollisuudet sekä intersektionaalinen eläinaktivismi. Kirjassa käsitellään esimerkiksi sitä, mitä tarkoittaa feministinen huolenpito muunlajisten kanssa, sekä alleviivataan vammaistutkijoiden huomiota hoivasta: mitä tarkoittaa tulla hoivatuksi ("to be cared for") ja minkälaisia valta-asetelmia siihen liittyy.

Suomessa syötävää lihaa ei ole kasvatettu pelkästään Suomessa, joten näkökulma siihen, minkälainen vaikutus vaikkapa nautakarjan

1 Katso esimerkiksi Shivan kirjat *Oneness Vs. The 1%: Shattering Illusions, Seeding Freedom* (2019), *Stolen Harvest: The Hijacking of the Global Food Supply* (2016) tai *Staying Alive: Women, Ecology and Survival in India* (1988); Miesin *Patriarchy and Accumulation on a World Scale: Women in the international division of labour* (1998) ja Plumwoodin *Feminism and the Mastery of Nature* (1993) tai *Environmental Culture: The ecological crisis of reason* (2002).

kasvattamisella on muualla, on tärkeä. Daniela Rosendo, Fabio A. G. Oliveira ja Tânia A. Kuhnen kiinnittävät luvussaan huomiota kolonialistisiin käytäntöihin, jotka liittyvät alkuperäiskansojen maihin ja heidän ruokajärjestelmiensä tuhoamiseen sekä nautakarjan tuomiseen Etelä-Amerikkaan. Kirjoittajat ehdottavat termiä *coloniality of species* kuvaamaan ihmisten ja eläinten hyväksikäyttöä ja keskinäisiä hierarkioita. Samasta lähtökohdasta voisi pohtia myös Suomen kontekstia: miten Suomen valtio on kohdellut ja edelleen kohtelee saamelaisia, heidän maitaan ja niiden eläimiä ja luontoa. Saamelaisten näkökulma mainitaan kirjassa lyhyesti, mutta saamelainen puheenvuoro teoksesta puuttuu.

Teoksessa tuodaan esille länsimaisen, lihan-syönttiin keskittyvän ruoantuotannon terveys-, ympäristö- ja eläineettiset ongelmat. Kadri Aavikin tutkimus miesvegaaneista ja maskuliinisuudesta tuo keskusteluun näkökulman Suomesta ja Virossa. Aavikin tutkimuksen mukaan vegaanimiehet kokevat positiivisen muutoksen myös suhteessaan patriarkaalisuuteen siirtyessään vegaaniseen ruokavalioon. Teoksen tavoitteena ei siis ole ainoastaan keskustella teorioista, vaan myös kuvata käytäntöjä, jotka voivat parantaa ihmisten, eläinten ja enemmän-kuin-ihmisten elämää.

Kuura Irnin luku "Revisiting Ecofeminist Genealogies: Towards Intersectional and Trans-Inclusive Ecofeminism" on ajan-kohtainen yhteenveto ongelmista tietyissä ekofeministisissä teorioissa. Irni keskustelee esimerkiksi *The Sexual Politics of Meat* (1990) -teoksesta tunnetun Carol Adamsin kanssa. Adams analysoi teoksessaan naisten ja eläinten sortoa patriarkaalisessa ja rasistisessa yhteiskunnassa. Irnin luku tarjoaa mainiota analyysia Adamsin ajattelun ongelmakohdista sekä teorian mahdollisuuksista transfeministisestä näkökulmasta luettuna.

Kirja myös näyttää, miten ottaa käyttöön monilajisia ja feministisiä etnografisia metodeja. Esimerkiksi Ezgi Burgan Kiyak on käyttänyt välineenä monilajista etnografiaa tutkiessaan lehmien ja naisten välistä suhdetta Turkissa. Burgan Kiyakin luvussa erottuu tutkijan oma kokemus sekä maalaisnaisten ymmärrys lehmien kasvoista. Tunneside lehtiin tekee mahdolltomaksi sen, että söisi

tutun lehmän lihaa. Burgan Kiyakin artikkeli alleviivaa maalaisnaisten tietoa, jonka he ovat saaneet jokapäiväisessä kontaktissa lehmien kanssa, tai kuten maalaisnaiset itse kuvailevat, tyttäriensä kanssa. Burgan Kiyak keskustelee kokemuksistaan suhteessa Donna Harawayn teoriaan: miten luoda perhe ei-inhimillisten eläinten kanssa? Kappaleessa tarkastellaan myös lehmien toimijuutta lehmien "keittiössä" ja otetaan käyttöön näkökulma, joka ei aseta ihmistä katsojaksi tai keskipisteeksi.

Burganin luku täydentää hienosti Sanna Karhun meijeriteollisuutta käsittelevää lukua "Ecofeminist Critique of the Milk Industry: From Mammal Mothers to Biocapitalist Bovines". Karhu problematisoi ihmiskeskeisyyttä useissa feministisissä tutkimuksissa, jotka koskevat imettämistä ja pohtii sekä trans- ja ei-binääristen ihmisten että lehmien kokemuksia.

Muutamit artikkelit kirjassa käsittelevät teorian ja aktivismin yhdistävää yliopisto-opetusta. Alka Arora avaa luvussaan "Pedagogy of the Consumed: An Integral Feminist Lens on Veganism in Higher Education" käytännön ongelmakohtia yliopistojen opetuksessa. Aroran mukaan yliopistoissa vahvistetaan usein epistemologista tietämättömyyttä (Sullivan ja Tuana 2007). Käsitettä on käytetty valkoisesta tai kolonialistisesta tavasta opettaa varsinkin länsimaisissa yliopistoissa. Arora pohtii, mitä tämä epistemologinen tietämättömyys tarkoittaa eläimille, ja nostaa esiin vapaudellisen ja kriittisen pedagogian mahdollisuuden. Kappale käsittelee tapoja horjuttaa lajisortoa ja tuoda opiskelijoiden tietoon tehotuotannon julma todellisuus. Näin Arora haastaa epistemologisen tietämättömyyden omassa opetuksessaan.

Intersektionaalisuus on tärkeä osa kriittistä eläintutkimusta ja intersektionaalinen näkökulma tuodaankin esille tärkeänä lähtökohtana läpi lukujen. Kirjan teoria- ja tutkimusperinteesen kaipaaisiin kuitenkin vielä afrikkalaisen ja mustan feminismiin perspektiivejä ruokaan ja ruokajärjestelmiin. Varsin tärkeää tutkimusta ovat tehneet esimerkiksi sisarukset Aph ja Syl Ko (2017) sekä Amie Breeze Harper (2010a; 2010b; 2013) Yhdysvalloissa. Jos lukija haluaa täydentää tässä esitellyn teoksen antia, suosittelen tutustumista esimerkiksi edellä mainittujen tutkijoiden julkaisuihin. Lopuksi kirjasta löytyy pari queer- ja transfeministisen

vegaanin haastattelua, jotka tekevät henkilökohtaisen otteensa ansiosta kirjasta mukavaa luettavaa.

Freja Högbäck

VTM, väitöskirjatutkija, sukupuolentutkimus, Åbo Akademi

Lähteet

Adams, Carol J (1990) *The Sexual Politics of Meat: A Feminist-Vegetarian Critical Theory*. New York: The Continuum Publishing Company.

Harper, Amie Louise (2013) *Vegan Consciousness and the Commodity Chain: On the Neoliberal, Afrocentric, and Decolonial Politics of "Cruelty-Free"*. Ann Arbor: ProQuest LLC.

Harper, Breeze (2010a) *Sistah Vegan: Black Women Speak on Food, Identity, Health, and Society*. New York: Lantern Books.

Harper, Amie Breeze (2010b) Race as a "Feeble Matter" in Veganism: Interrogating whiteness, geopolitical privilege, and consumption philosophy of "cruelty-free" products. *Journal for Critical Animal Studies* 8(3), 5–27.

Ko, Aph & Ko, Syl (2017) *Aphro-ism: Essays on pop culture, feminism, and black veganism from two sisters*. New York: Lantern Books.

Mies, Maria (1998) *Patriarchy and Accumulation on a World Scale: Women in the international division of labour*. Lontoo & New York: Zed Books Ltd.

Plumwood, Val (1993) *Feminism and the mastery of nature*. New York: Routledge.

Plumwood, Val (2002) *Environmental Culture: The Ecological Crisis of Reason*. Lontoo: Routledge.

Shiva, Vandana (2019) *Oneness Vs. The 1%: Shattering Illusions, Seeding Freedom*. Women Unlimited.

Shiva, Vandana (2016) *Stolen Harvest: The Hijacking of the Global Food Supply*. Kentucky: University Press of Kentucky

Shiva, Vandana (1988) *Staying Alive: Women, Ecology and Survival in India*. Lontoo: Zed Books Ltd.

Sullivan, Shannon & Tuana, Nancy (toim.) (2007) *Race and Epistemologies of Ignorance*. Albany: State University of New York Press.